

พุทธศาสนาเถรวาท : อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และการคงอยู่ของ “ขะแมร์กรอม” ในเวียดนาม

Theravada Buddhism: Identity, Ethnic, Retention of "Khmer's Krom" in Vietnam

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร/Ven.Phrapalad Raphin Buddhiso

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นปัจจัยสนับสนุนการคงอยู่ของชาติพันธุ์เขมร ด้วยอัตลักษณ์ทางศาสนา ภาษา วิถีวัฒนธรรมทางศาสนา เป็นสัญญาณสร้าง “ตน” ให้คงอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจและ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเวียดนาม “**เขมรคือเถรวาท**” รวมทั้งเถรวาททำให้เขมรมีเครื่องมือในการ หลอมชาติพันธุ์ให้ชัดเจนขึ้น ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาที่หลายร้อยปี นับแต่ดินแดน “**กรอม**” หรือสำนึก ในความทรงจำของชาวเขมรในชื่อ “ไพรนคร-เมืองป่า” ดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักร “**ขอม**”โบราณ และต้อง มาตกเป็นส่วนหนึ่งของ “**เว้**” หรือ “**เวียดนาม-ไทย**” หลังการเข้ามามีอิทธิพลเหนือราชสำนักกัมพูชา จนตกเป็น ส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสในช่วงโคจิจิน และเป็นของเวียดนามหลังได้รับเอกราชแล้ว พระพุทธศาสนาเถรวาทจึงเป็น ปัจจัยสนับสนุนอัตลักษณ์และการคงอยู่ของ “**ชาติพันธุ์เขมร**” ในเวียดนาม ภายใต้บริบทใหม่ตามหลักเขตแดน และการปะทะรังสรรค์เพื่อการคงอยู่ของเถรวาทและชาติพันธุ์ที่ยังคงถูกส่งต่อและเป็นพลวัตเรื่อยมาจนกระทั่ง ปัจจุบัน บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติพุทธศาสนาเถรวาท กับบทบาทในการหลอม สร้างอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และการคงอยู่ของ “**ขะแมร์กรอม**” ในเวียดนาม โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและ งานวิจัย รวมทั้งลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์และนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นบทความทางวิชาการ

คำสำคัญ : พุทธศาสนาเถรวาท,ชาติพันธุ์,ขะแมร์กรอม

Abstract

Theravada Buddhism is a supporting factor for the survival of the Khmer ethnic group through religious identity, language and religious culture in order to create "self" to remain under the political, social, economic and cultural conditions of the Khmer ethnic group in Vietnam. " Khmer is Theravada" as well as Theravada is making Khmer has the key of showing for ethnic identity. It has not changed over the hundreds of years since the land "Krom" or the memory of the Khmer in the name. "Pranakorn - the forest town" was a part of the ancient "Khmer" Kingdom and must be part of "Hue" or "Vietnam - Thailand" after its influence over the Cambodian court. It was a part of the Chinese Koenig during the French Revolution. After Vietnam's independence, Theravada Buddhism is a factor supporting the identity and existence of "Khmer Ethnicity" in Vietnam with a new border context. The clashes for the persistence of Theravada and ethnic groups are still being passed on, and has continued dynamic until the present. The purpose of this article is to study the history of Theravada Buddhism with the role in

creating ethnic identity and persistence of "Khmer Cham" in Vietnam. Documentary research study and field study with in-depth interview were designed for data collection and analysis of this academic article.

Keywords: Theravada Buddhism, Ethnic, Khmer's Krom

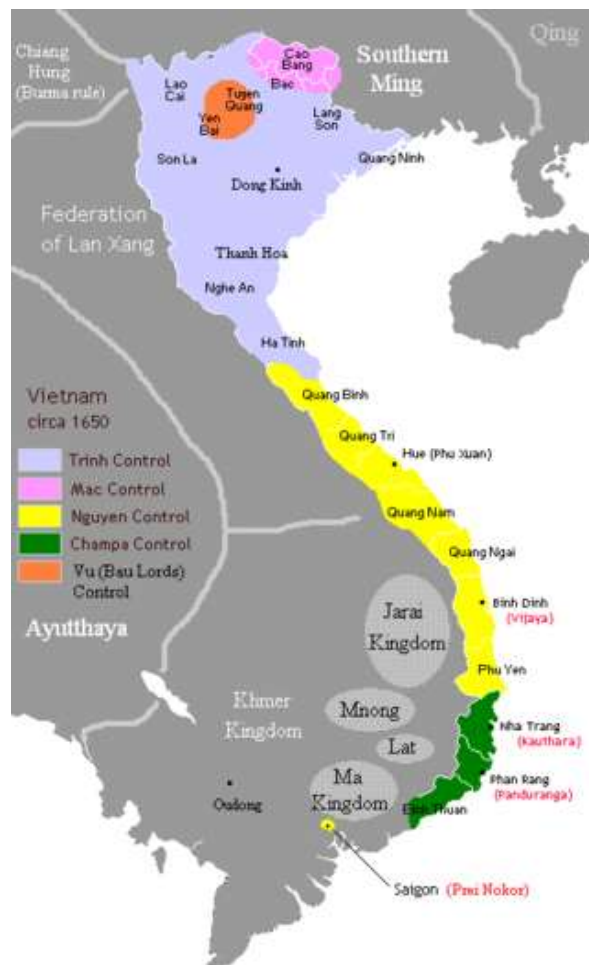
บทนำ

เวียดนามเป็นประเทศหนึ่งที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อยู่ในเวียดนาม โดยมีกลุ่ม “ขะแมร์กรอม” หรือเขมรอยู่ในนั้นด้วย ดังหลักฐานในงานวิจัยของ Mae Chee Huynh Kim Lan เรื่อง A Study of Theravāda Buddhism in Vietnam ซึ่งสะท้อนถึงการคงอยู่ของชาติพันธุ์ “เขมร” ในประวัติศาสตร์ของกัมพูชา เวียดนาม ในมิติของโคจิงจิง หรือคนเขมรเรียกดินแดนส่วนนี้ว่า “กัมพูเจียกรอม” (Khmer: ខ្មែរក្រោម, Vietnamese: *Khơ Me Crôm*) อันหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ราบต่ำปากแม่น้ำโขง ในบริเวณตอนใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน ซึ่งหลักฐานในฝ่ายเขมรให้ข้อมูลว่า “ขะแมร์กรอม” เป็นดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของเขมรมีพื้นที่ประมาณ 89,000 ตารางกิโลเมตร (34,363 sq mi) โดยสัมพันธ์กับอาณาจักรเขมรโบราณยุคมหานคร นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 (Jayavarman II,) ในช่วง ค.ศ. 802/1345 (Stuart-Fox, William, 1985 :p.6) โดย “ขะแมร์กรอม” มีที่ตั้งอยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขงที่ไปออกปากอ่าวของเวียดนาม และเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในจำนวนทั้งหมด 53 กลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนาม (Dang Nghiem Van, Chu Thai Son and Luu Hung, 1993: p.17) ในส่วนของประชากรจากหลักฐานของ Taylor (2014) ในงานค้นคว้าเรื่อง “*The Khmer lands of Vietnam*” ที่ให้ข้อมูลว่ามีคนเขมรในเวียดนามกว่า 7 ล้านคน ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลของรัฐบาลที่ให้ข้อมูลสถิติ (2009 Census) ว่ามีสถิติของ “เขมร” อยู่ที่ประมาณ 1,260,640 คน หรือในงานเขียนเรื่อง Ethnic Minorities in Vietnam ของ Dang Nghiem Van, Chu Thai Son and Luu Hung (1993 :p.17) ซึ่งผู้วิจัยเป็นชาวเวียดนาม ก็ให้ข้อมูลไว้สอดคล้องกับข้อมูลของรัฐว่ามีประชากรกว่า 1 ล้านคน ซึ่งในบทความนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเวียดนามโดยมีพระพุทธศาสนาเถรวาท วัด พระสงฆ์เป็นต้นธารของการคงอยู่ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาเอกลักษณ์ มีพระเป็นผู้ส่งต่อ มีภาษาบาลีเป็นความแตกต่างระหว่างเถรวาทเวียดนามที่ตั้งขึ้นในภายหลัง ดังหลักฐานของ Tai Thu Nguyen (2008, p.12) เรื่อง “*The History of Buddhism in Vietnam*” ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของพระพุทธศาสนาในส่วนของอาณาจักรเขมรโบราณกับดินแดน “ขะแมร์กรอม” ในเวียดนามปัจจุบัน ผ่านจารึกสันสกฤตที่จังหวัดกว๋างนัม (Quang Nam) หรือพระพุทธรูปที่วัดดองเตือง (Dong Duong Temple) ในช่วงอาณาจักรจัมปา (Champa) ในช่วงมหายุคของกัมพูชา และเถรวาทของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีมาแต่เดิม ทั้งนี้เป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการคงอยู่ของชาติพันธุ์เขมรในประเทศเวียดนามด้วย ซึ่งในบทความนี้ จะได้ทำการศึกษาค้นคว้านำเสนอเป็นลำดับไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อดินแดนกัมพูชากรอม

ในประวัติศาสตร์กัมพูชา ดินแดนส่วนนี้ถูกจารึกเรียกในชื่อ “ไปรังกอร์-ไพเรนคร” หรือเมืองป่า ตามความหมายของชื่อเมืองที่ปรากฏในประวัติศาสตร์กัมพูชา (David Chandler,2009) รวมไปถึงคำว่า “กัมพูเจีย” หรือ “ขะแมร์กรอม” จึงหมายถึงดินแดนที่เคยเป็นของเขมร หรือดินแดนที่มีชาวเขมรอยู่ ดังมีหลักฐานว่าในช่วงสมัยของจักรวรรดิเขมรโบราณดินแดนส่วนนี้เป็นของเขมร จนกระทั่งในสมัยพระบาทพระไชยเชษฐา ที่ 2 (Chey Chettha II/พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒/ค.ศ.1576-1628/2119-2171) ครองราชย์อยู่กรุงอุดงค์ (ค.ศ. 1618-1628/2161-2171) ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงเวียดนาม คือ สมเด็จพระภัคควดีพระบวรกษัตริ (Nguyễn Thị Ngọc Vạn) (Nghia M. Vo; Chat V. Dang; Hien V. Ho,2008) เป็นธิดาของขุนนางตระกูลเหงียนฟุกเหงียน (Nguyễn Phúc Nguyễn/ค.ศ.1563-1635/2106-2178) ซึ่งมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองเว้ (Phú Xuân/Huế) ด้วยความสัมพันธ์นี้กษัตริย์เขมรได้อนุญาตให้เวียดนามภายใต้การปกครองของเว้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยยังเมือง “ไพเรนคร” เพื่อเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรี อาศัยอำนาจเวียดนามต่อต้านอำนาจสยาม ทั้งฝ่ายเขมรเองก็สนับสนุนการทำสงครามกับขุนนางตระกูลตริญ (Trinh) จนกระทั่งชนะในสงคราม “เหงียน-ตริญ” (Trinh-Nguyễn War/ค.ศ.1627-1673/2170-2216) รวบแผ่นดินเวียดนามทั้งหมดได้สำเร็จ ดินแดน “ไพเรนคร” จึงถูกรอบครองโดยพฤตินัยจากเวียดนามนับแต่นั้นมา รวมทั้งการที่เขมรอ่อนแอ ถูกแทรกแซงทั้งจากไทยและเวียดนาม กระทั่งตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส (ค.ศ.1862-1954/2405-2497) พร้อมกับเมื่อฝรั่งเศสให้เอกราชแก่อินโดจีน ดินแดนส่วนนี้ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของเวียดนาม ที่มาพร้อมกับการแยกเป็นประเทศเวียดนามเหนือ/เวียดนามใต้ หลังจากข้อตกลงในการเจรจาสันติภาพเจนีวา (Geneva Conference,1954/2497) รวมทั้งการที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาอิทธิพลในเวียดนามพร้อมกับสงครามเวียดนาม (Vietnam War,ค.ศ.1955-1975/2498-2518) กระทั่งรวมประเทศเป็นเวียดนามเดียวภายใต้การปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ ใน ค.ศ.1975/2518 จนกระทั่งปัจจุบัน ในส่วนความเป็นชาติพันธุ์ “เขมร” ที่อยู่ตามลุ่มแม่น้ำโขงที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรพระนคร ตามหลักฐานของ Nguyễn Sĩ Lâm (2004,p.35) ที่ปรากฏในงานวิจัยของ Mae Chee Huynh Kim Lan (2010,p.10) ให้ข้อมูลว่า “ตราวิน (Tra Vihn) เป็นพื้นที่ใหญ่สุดที่มีประชาชนเขมรอาศัยอยู่ พบพระพุทธรูป 13 แห่ง และอวโลกิเตศวร พระโพธิสัตว์ของพระพุทธรูปศาสนาหายานอีก 4 องค์” เท่ากับหลักฐานดังกล่าวยืนยันถึงความเกี่ยวเนื่องกับอาณาจักรก่อนพระนครและสมัยพระนครและการนับถือพระพุทธรูปศาสนาหายานโดยมีศูนย์กลางที่พระนคร จนกระทั่งมีการนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทในสมัยต่อมา ซึ่งมีข้อมูลว่าพระราชโอรสของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (Jayavarman VII, ค.ศ. 1125-1218/พ.ศ. 1724-1762) “ตามลินทะ” (Tamlintha) ได้เคยไปศึกษาที่มหาวิหาร (Mahavihara) ศรีลังกา ระหว่าง ค.ศ.1180-1190/1723-1733 และนำพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทมาเผยแพร่และมีอิทธิพลในสมัยหลังพระนคร (David P.Chandler, Noble Ross Reat,1994) ดังหลักฐานบันทึกของโจว ต้ากวน (Zhou Daguan,1270-) ให้ข้อมูลว่า เมื่อมาถึงเมืองพระนคร ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1296/1839 ซึ่งเป็นสมัยหลังเมืองพระนคร พบว่าผู้คนนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทแล้ว (Zhou Daguan,2001) ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทได้รับการยอมรับและแพร่หลายไปยังดินแดนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของกัมพูชาในอดีตในช่วงต่อมารวมทั้ง “ขะแมร์กรอม” ในเวียดนาม และดำรงอยู่คู่กับกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

นับแต่นั้น ผ่านสำนึกความเป็นคนเขมร พุทธศาสนาเขมรและมีวัดพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม ดังนั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงเป็นส่วนสำคัญในการรักษา สืบต่อเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ ร่วมกับการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเวียดนามด้วย

ภาพที่ 1 แผนที่อาณาจักรในเวียดนาม อาทิ Nguyen, Mac, and Champa ในช่วง ค.ศ.1640/2183 ก่อนที่เวียดนามจะมีอิทธิพลเหนือดินแดนไพรนครของอาณาจักรเขมร หรือโฮจิมินท์รวมทั้งดินแดนตอนใต้ในปัจจุบัน (ที่มา : Online, Retrieved December 8, 2017)

หลักฐานความเป็นมาของดินแดน “ขะแมร์กรอม” ซึ่งหมายถึงดินแดนที่อยู่ทางใต้ หรือจุดต่ำกว่าแผ่นดินเขมรในปัจจุบัน และด้วยบริบทของชาติพันธุ์ จึงทำให้เอกลักษณ์ทางภาษาและศาสนา วิถีชีวิต ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมในแบบเขมรยังคงอยู่กระทั่งปัจจุบัน อาณานิคม “โคชินไชน่า” ของฝรั่งเศส ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ที่เคยเป็นของเขมร หรือขะแมร์กรอม (Khmer Krom) ด้วยนั้น ได้ถูกยกให้แก่เวียดนามอย่างเป็นทางการในปี 1949/2492 ซึ่งในข้อเท็จจริงโดยพฤตินัยดินแดนส่วนนี้ได้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของชาวเวียดนามมาตั้งแต่ช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 ดินแดนขะแมร์กรอม (Khmer Krom) ครั้งหนึ่งเคยได้รับการขนานนามว่า “ไพรนคร-เปรย นอคอร์” (Prey Nokor-ไพรนคร-เมืองไพร) อันเป็นที่ตั้ง การมีอยู่และคงอยู่ของ

กลุ่มชาติพันธุ์เขมร แต่บัดนี้รู้จักกันในชื่อวานครโฮจิมินห์ ศูนย์กลางการเงินของเวียดนาม และหนึ่งในมหานครที่มีสี่สตรอกแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พระพุทธศาสนาเถรวาทเอกลักษณ์แห่งชาติพันธุ์

มีข้อมูลว่าหลังจากราชวงศ์ “เหงียน” มีอำนาจเหนือดินแดนปากแม่น้ำโขง อันเคยเป็นส่วนหนึ่งของเขมรโบราณ ได้มีความพยายามที่จะเปลี่ยนชื่อวัดเขมรให้เป็นภาษาเวียดนาม บังคับให้พระสงฆ์เปลี่ยนมาบวชแบบมหายาน (Mae Chee Huynh Kim Lan,2010) แต่ด้วยความมุ่งมั่นอดทนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเขมรในเวียดนามก็ผ่านสภาวะที่บีบคั้นเหล่านั้นมาได้ หรือในเขมรแผ่นดินใหญ่เองก็เคยถูกนโยบายทำให้เป็นเวียดนาม (Vietnamization) ในช่วงที่เวียดนามมีอำนาจเหนือราชอาณาจักรกัมพูชาด้วยเช่นกัน (David P. Chandler,2000) มีประวัติเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความทรงจำของชาวเขมรในเวียดนามถึงออกญา ซัน กุย (ឧកញ៉ា ស៊ិន គុយ-Ouk Nha Son Kuy ค.ศ. ?-1821/?-2364) ผู้ปกครองเมืองพระตะพัง (Trapeang Province /ปัจจุบัน-Tra Vinh) ที่คนเขมรนับเป็นวีรบุรุษอีกคนหนึ่ง ถูกเวียดนามที่มีอิทธิเหนือเขมรในเวลานั้นให้บังคับคนเขมรเปลี่ยนไปนับถือพระพุทธศาสนา เปลี่ยนรูปแบบประเพณี วิถีชีวิตให้เป็นแบบเวียดนาม ซัน กุย ซึ่งเป็นเจ้าเมืองในเวลานั้นไม่ยอมปฏิบัติตาม จึงถูกประหารชีวิตตัดคอใน ค.ศ.1821/2364 แต่ก่อนเสียชีวิตได้ขอปลุกยวงนา พร้อมคำสั่งเสีย “ต้นยางอยู่ ชาติพันธุ์เขมร และพระพุทธศาสนาเถรวาทจะยังอยู่” เป็นวาทะที่ถูกจดจำของชาวเขมรเวียดนามในปัจจุบัน ประหนึ่งเป็นการปลุกใจสู้และยืนยันอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร ที่มีพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเครื่องกำกับตลอดมา ทั้งเป็นประวัติศาสตร์และเล่าขานแก่ลูกหลานเขมรเวียดนามจนกระทั่งปัจจุบัน (Keaw Suwatti,2005) ปัจจุบันต้นยางนาก็ยังอยู่เป็นเครื่องค้ำยันศรัทธาความมุ่งมั่นต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทของลูกหลานในชาติพันธุ์เขมรให้ดำรง คงอยู่ในแผ่นดินประเทศเวียดนามต่อไป

ภาพประกอบ 2 ภาพของ Oknha Son Kuy อดีตเจ้าเมืองพระตะพัง ที่ชาวเขมรกรอมจดจำว่าเป็นวีรบุรุษแห่งชาติพันธุ์ที่ยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนาและชาติพันธุ์เขมรในเวียดนาม จนกระทั่งถูกประหารชีวิต ใน ค.ศ.1821 พร้อมต้นยางนาที่ปลุกก่อนเสียชีวิตพร้อมคำอธิษฐาน “พระพุทธศาสนาเถรวาท ชาติพันธุ์เขมรอยู่คงอยู่-Buddhism and Khmer race so they can live on” (ภาพที่มา : Online, Retrieved December 8, 2017)

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานว่า ชะแมร์กรอม ที่พำนักอาศัยอยู่ในเวียดนาม (ซึ่งมีความละม้ายคล้ายชาวเขมรในประเทศกัมพูชา เชื่อกันว่ามีจำนวนเกินกว่า 1 ล้านคน) รวมทั้งหลักฐานทางโบราณคดี ที่เมืองออกแก้ว (Okco) อาทิ หลักฐานโบราณสถาน พระพุทธรูป เทวรูป สะท้อนให้เห็นถึงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องของพระพุทธศาสนาในแบบเขมรแต่โบราณ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการอำนาจการครองครองดินแดนดังกล่าว พระพุทธศาสนาภายใต้ความเป็นชาติพันธุ์เขมรต้องเผชิญกับการถูกกีดกันและการถูกควบคุมอย่างเข้มงวด (ผู้ให้สัมภาษณ์ A, 10 พฤศจิกายน 2560) หรือมีข้อมูลของ ัจจ เศรษฐา (Thach Setha) กรรมการของสมาคมเพื่อนมิตรชะแมร์กัมพูเจีย (Khmer Kampuchea Friends Association) ที่เสนอกับวิทยุเอเชียเสรีภาคภาษาเขมร (RFA's Khmer Service) ว่า “...ชาวชะแมร์ กรอม ในเวียดนาม ไม่ได้กำลังเรียกร้องต้องการดินแดนของพวกเขากลับคืนไปแต่อย่างใด หากแต่เพียงแค่กำลังขอร้องฮานอยมอบสิทธิต่างๆ ในฐานะที่เป็นชนพื้นถิ่นให้แก่พวกเขา...” หรือข้อมูลขององค์การฮิวแมน ไรต์ วอตช์ (Human Rights Watch) ตั้งสำนักงานอยู่ในสหรัฐฯ ในเอกสารรายงาน 125 หน้า “On the Margins Rights Abuses of Ethnic Khmer in Vietnam’s Mekong Delta” (Online, Retrieved December 8, 2017) มีข้อมูลว่า “...ชาวชะแมร์ กรอม ต้องเผชิญกับการถูกจำกัดสิทธิต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการรวมตัวกัน สิทธิในการสมาคม สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร และสิทธิในการเดินทางรัฐบาลเวียดนามนั้นได้สั่งห้ามไม่ให้ออกสิ่งพิมพ์ด้านสิทธิมนุษยชนของชาวชะแมร์ กรอม และควบคุมการปฏิบัติตามหลักศาสนาพุทธนิกายเถรวาทอย่างเข้มงวด โดยที่ชาวชะแมร์ กรอม ถือเอาศาสนาพุทธนิกายเถรวาท เป็นรากฐานของวัฒนธรรมอันโดดเด่นของพวกเขาตน และเป็นรากฐานแห่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์...” รวมไปถึงมีข้อมูลจาก Khmers Kampuchea-Krom Federation ซึ่งเป็นองค์กรจัดตั้งของชาวเขมรเวียดนามในโพ้นทะเล ว่ามีการจับกุมคุมขัง หรือลอบสังหาร พระสงฆ์ชะแมร์กรอมที่มีพฤติกรรมกระด้างกระเดื่องหรือเป็นปฏิปักษ์ (Khmers Kampuchea-Krom Federation, 2010) ดังนั้นข้อมูลที่ปรากฏอาจอธิบายได้เป็น 2 กรณีคือการกำกับควบคุมความเป็นชาติพันธุ์เขมร ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีมาอยู่แต่เดิม อีกนัยหนึ่งเป็นการต่อสู้ รักษาความเป็นชาติพันธุ์โดยมีพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก รักษา ค้ำยันต่อความเป็นชาติพันธุ์เขมรในเวียดนาม ดังนั้น ชาติพันธุ์จึงกลายเป็นเครื่องมือเชิงเงื่อนไขที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่อง “ย่อนแย้ง” ต่อสู้ เพื่อรักษาอัตลักษณ์เขมรไว้ด้วยเช่นกัน ดังกรณีชาติพันธุ์มอญกับเอกลักษณ์ทางภาษาและศาสนา (Brian L. Foster, 1971) ดังนั้นทำให้มอญต่างจากคนไทยและคนพม่า จากเอกลักษณ์ทางภาษา อาหาร และการนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดเป็นเอกลักษณ์ในแบบมอญ หรือศรีลังกากับเอกลักษณ์ทางศาสนาที่ใช้ยืนยันความเป็น “สิงหล” (Gombrich, Richard, 1988) หรือการที่พม่าใช้อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนายืนยันและรักษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ในแบบ “พม่า” (Bischoff, Roger, 1995) ในคราวต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษด้วย ดังนั้นพฤติกรรมและแนวทางดังกล่าวมีผลต่อการอธิบาย

ปรากฏการณ์ของความเป็นพระพุทธศาสนาและสัญลักษณ์ของตัวตนที่ปรากฏในอดีตของกัมพูชากรอมในประเทศเวียดนามด้วย

ภาพที่ 3 พระภิกษุ และประชาชนชาวเขมรที่มีพื้นถิ่นเกิดในเวียดนาม ประทับที่หน้าสถานทูตเวียดนามในกรุงพนมเปญ เรียกสิทธิและเสรีภาพในความเป็นชาติพันธุ์เขมร รวมทั้งเรียกร้องดินแดนคืนจากเวียดนาม (ภาพ : Khouth Sophak Chakrya and Mom Kunthear (2014). Krom march on missions. The PhomPenh Post : online, 22 July 2014. Retrieved December 8, 2017, from <http://www.phnompenhpost.com/national/krom-march-missions>)

พัฒนาการของพุทธศาสนาเถรวาทกับการคงอยู่ของเขมรในเวียดนาม

พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์เขมรในเวียดนาม โดยมีวัดเป็นที่ศึกษาพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภาษาเขมร วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ซึ่งไม่แตกต่างกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ เช่น คนไทยพลัดถิ่นในมาเลเซีย (Irving Johnson, 2017) คนมอญในประเทศไทย และคน “โยเดีย” ในพม่า รวมไปถึงคน “เขมร” ในประเทศไทยและเวียดนาม เอกลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ถูกส่งผ่านอย่างมีพลวัตร่วมกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นสถิติของวัดเถรวาทในกลุ่มชาติพันธุ์กัมพูชากว่า 500 วัด (สัมภาษณ์ A, เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2560, Ho Chi Minh) จึงเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในเวียดนาม ที่เป็นทั้งการย้อนแย้งต่อหลักดินแดน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ พร้อมบ่มเพาะพัฒนารักษาพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบเขมรไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะสามารถยกมาอธิบายและนำเสนอได้ในลำดับต่อไป

สถิติวัดเถรวาทในเวียดนาม (ชาติพันธุ์เขมร+ชาติพันธุ์เวียดนาม)							
ที่	เมือง ที่ตั้ง	วัดเขมร	วัดเวียดนาม	ที่	เมือง ที่ตั้ง	วัดเขมร	วัดเวียดนาม
1	Hồ Chí Minh City	02	23	13	DakLak	0	1
2	An Giang	64	0	14	Đồng Nai	1	16
3	Bà Rịa Vũng Tàu	01	07	15	Hậu Giang	15	0
4	Bạc Liêu	22	0	16	Huế City	0	6
5	Bến Tre	0	1	17	Khánh Hòa	0	1
6	Bình Dương	0	3	18	Kiên Giang	74	1
7	Bình Định	0	1	19	Quảng Nam	0	2
8	Bình Phước	2	2	20	Sóc Trăng	92	0
9	Bình Phước	0	1	21	Tiền Giang	0	4
10	Cà Mau	7	0	22	Trà Vinh	141	1

11	Cần Thơ	12	1	23	Vĩnh Long	13	5
12	Đà Nẵng	0	1	รวมทั้งหมด (529)		452	77

ตาราง 1 สถิติวัดเถรวาทในประเทศเวียดนาม จำแนกเป็นตามกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและชาติพันธุ์เวียดนาม
ที่มา : Mae Chee Huynh Kim Lan (2010). Theravda Buddhism in Vietnam. p 92

ข้อมูลจากตาราง 1 สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทมี 2 แบบ คือ เวียดนามเถรวาท กับเขมรเถรวาท โดยมีสถิติของวัดเป็นตัวจำแนก รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกิดพระพุทธศาสนาเถรวาทในแบบเวียดนาม ที่นับถือโดยกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ซึ่งลักษณะทางกายภาพเวียดนามกับเขมรมีความต่างกันหลายลักษณะ อาทิ รูปทรงของวัดและความเป็นพระพระเถรวาทเวียดนามใช้ภาษาบาลีในการสวดและประกอบพิธีกรรม แต่ใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างชาวเวียดนามและชาวเขมรที่นับถือเถรวาท ในส่วนเขมรเองใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาในการสื่อสาร ดังนั้นความแตกต่างระหว่างเถรวาททั้ง 2 อาจเทียบได้กับเป็นนิกายเวียดนาม และนิกายเขมร เหมือนกับในศรีลังกาที่ความต่างของนิกายไปสัมพันธ์กับชาติพันธุ์และที่มา เช่น สยามวงศ์ (สยาม) นิกายอมรปุรนิกาย (พม่า) และนิกายรามัญ (มอญ) ในความต่างดังกล่าวจึงเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ โดยในการศึกษานี้จะได้จำแนกลักษณะของเถรวาทในแบบเขมรอันมีผลต่อการคงอยู่ของชาติพันธุ์และพระพุทธศาสนาได้คือ

1. พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเอกลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ หมายถึง เขมรต้องนับถือพุทธศาสนาเถรวาทและเป็นเถรวาทในแบบเขมร ที่นับเนื่องถือปฏิบัติมาแต่เดิม ในแบบเขมร อาทิ พุทธภาษาเขมร การแต่งกาย เสื้อผ้า อาหาร รูปทรงบ้านเรือน ดนตรี โดยมีวัดในพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ เป็นจุดเชื่อมรักษา ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น เช่นเดียวกับชาวเขมรในอดีต วัดชาวเขมรในเวียดนามเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านซึ่งมีความหมายเหมือนกับศาลาประจำหมู่บ้าน มีผู้ทำการศึกษาไว้ว่า “...วัดเขมรมีความผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตของชาวบ้านมากกว่าศาลาประจำหมู่บ้านหรือบ้านกลางของชนเผ่าอื่นๆ...” นอกจากนี้วิถีธรรมเนียมปฏิบัติของเขมรในเวียดนาม ซึ่งอาจคล้ายกับไทย กัมพูชา และลาว ตรงที่ “เด็กชาย” ต้องเข้าไปเป็นศิษย์วัด เรียนหนังสือและสวดมนต์ รวมไปถึงบวชในพระพุทธศาสนาอย่างน้อย 1 ครั้ง อาจเป็นสามเณรหรือพระภิกษุ การบวชถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ดังนั้นการบวชจึงถือว่าเป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายเขมรในเวียดนามทุกคน นอกจากนี้วัด พระพุทธศาสนา ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตผ่านพิธีกรรม อาทิ งานวิวาทหรืองานศพจะมีพระภิกษุสงฆ์ไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม การแสดงความเคารพต่อบรรพชน หรือการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ วัดและพระพุทธศาสนา จึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ดังนั้นอัตลักษณ์การคงอยู่จึงผูกพันสัมพันธ์อยู่กับพระพุทธศาสนา นับแต่ต้น

2. วัดเถรวาทเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง วัดพุทธศาสนาเถรวาทในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรล้วนเนื่องด้วยพิธีกรรม และการดำเนินชีวิตในแบบชาวเขมร ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและการคงอยู่ การสวดด้วยภาษาบาลี การนับถือพุทธศาสนาเถรวาท การใช้วัดเป็นฐานทางพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น กฐิน ผ้าป่า การบวช รวมทั้งงานศพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงวัฒนธรรมเฉพาะเนื่องด้วยความเป็นชาติพันธุ์เขมร

ภาพที่ 4 พิธีบุญกฐิน วิถีบุญทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของกลุ่มชนแมร์กรอมในประเทศเวียดนาม

(ภาพ : Phrapalad Somchai Damnoen, 22 ตุลาคม 2560)

วัดไม่เพียงแต่เป็นศาสนสถานที่สะท้อนแนวคิดและการประกอบศาสนกิจของเขมรเท่านั้นหากยังเสมือนคลังหนังสือธรรมะและคำสอนแห่งพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นที่รับแขกจากต่างถิ่นเพราะวัดและพระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนเหมือนสมาชิกในครอบครัว จะพึงดำเนินการร่วมกัน และเป็นกิจกรรมตามวิถีทางศาสนาที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่ถิ่นที่มีชุมชนชาวเขมรตั้งอยู่ (ผู้ให้สัมภาษณ์ B,23 พฤศจิกายน 2560,Hanoi) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เหงวียน หุ่ง หวี นักวิจัยวัฒนธรรมพื้นเมือง ให้ข้อมูลไว้ว่า “คนชนเผ่าเขมรมีความผูกพันกับวัดเหมือนครอบครัว ซึ่งมีทั้งความหมายทางศาสนาและการดำเนินชีวิต เป็นที่พึ่งที่สำคัญทางจิตใจเพื่อให้ทุกคนมาขอคำปรึกษา ดังนั้นวัดคือสัญลักษณ์แห่งความภาคภูมิใจของชุมชน”

3. วัดเถรวาทเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม หมายถึง วัดเถรวาทในเวียดนามในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีเอกลักษณ์ในทางสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับเขมรกัมพูชา โดยมีฐานจากอาณาจักรเขมรโบราณ และผสมเขมรสมัยใหม่ที่ยังคงมีกลิ่นอายของช่อฟ้า ใบระกา คันทวย หางหงส์ พญานาค หัวสิงห์ เป็นต้น เป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏได้ทั่วไปแยกเป็นความแตกต่างระหว่างวัดเถรวาทแบบเขมรและเวียดนาม คือไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็แสดงออกถึงศิลปกรรมแบบเขมร (Wayne A.Kennedy,2000) ในทางกลับกันความเป็นเถรวาทเวียดนามก็สะท้อนวิถีในแบบเวียดนามภายใต้การรับอิทธิพลจากจีนเป็นด้านหลัก ที่ยังคงผสมรวมกับศิลปกรรมในแบบจีน ด้วยเหตุผลว่าเวียดนามเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนเป็นเวลากว่า 1 พันปี

ภาพที่ 5 พระภิกษุเขมรและชุมชนชาวพุทธเขมร ที่วัดจันทรังษี ใน Ho Chi Minh ที่ยังคงเอกลักษณ์วิถีชีวิต ภาษามนุษย์นิยม ประเพณี สถาปัตยกรรม อาหาร ในแบบเขมรไว้อย่างสมบูรณ์ (ภาพผู้เขียน,10 พฤศจิกายน 2560)

มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยของ รศ.ดร.ดร.เลิมบ้านาม มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย ที่ให้ผลการค้นคว้าวิจัยไว้ว่า “สถาปัตยกรรมวัดเขมรนั้นมีเอกลักษณ์พิเศษที่ไม่เหมือนวัดในเขตที่ราบลุ่มภาคเหนือ ในชุมชนชนเผ่าเขมรวัดจะถูกตั้งบนที่สูงอย่างโอโถงสวยงามเพื่อให้สมกับเป็นชายคาร่วมของชุมชน เป็นที่พึงทางจิตใจให้แก่ชาวบ้าน” โดยสถาปัตยกรรมวัดเขมรมีลักษณะเด่นที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์ คือ หลังคามักจะมีการแกะสลักรูปพญานาค โดยเขมรเชื่อกันว่า เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นคติที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและเป็นสัตว์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ซึ่งถ้าเป็นพญานาคสามเศียรจะเป็นสัญลักษณ์ของฟ้า-ดิน-มนุษย์ พญานาค 5 เศียรหมายถึง 5 ธาตุ อันประกอบด้วย ธาตุ ไฟ ดิน ทอง น้ำ ไม้ พญานาค 7 เศียรเป็นสัญลักษณ์ของการไปสู่การตรัสรู้ หรือถ้าเป็น 9 เศียรก็เป็นการเบิกทางไปสู่สวรรค์ นักวิจัยวัฒนธรรมพื้นเมือง นอกจากนี้ ในผลงานวิจัยของ เหวงวียนห่งหวี นักวิจัยทางด้านวัฒนธรรมพื้นเมือง พบว่า สถาปัตยกรรมของวัดในท้องถิ่นอื่น ๆ ของเวียดนาม นอกจากนี้วัดเขมรในเวียดนามยังเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุดซึ่งเปรียบเสมือนเป็นภาพปักหลากสีสันที่สะท้อนวัฒนธรรมความเชื่อเฉพาะของชาวเขมร “จากสีสันที่สดใสและมีการผสมกันอย่างกลมกลืนเพื่อสร้างเป็นภาพอันงดงามนั้นเราจะเห็นได้ว่าคนชนเผ่าเขมรเป็นคนที่มีหัวใจศิลปะและมีความพิถีพิถันมากกว่าชุมชนในท้องถิ่นอื่นๆ” ปัจจุบันในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงมีวัดพุทธเถรวาทแบบเขมรกว่า 600 แห่ง แม้จะมีการก่อสร้างในช่วงประวัติศาสตร์ต่างๆแต่วัดทุกแห่งล้วนเป็นกิจการแห่งศิลปะที่มีความสวยงามยิ่งจนมีวัดหลายแห่งที่มีอายุเก่าแก่เป็นร้อยปีได้รับการรับรองเป็นโบราณสถานทางวัฒนธรรมและความกลมกลืนแห่งชาติ

4. ศาสนากับภาษาเพื่อรักษาวิถีของวัฒนธรรม หมายถึง เมื่อสอบถามชาวเขมรในเวียดนามทุกคนจะพูดคล้ายกันว่าวัดเป็นสถานที่เรียนภาษาทั้งในส่วนของภาษาพูดและภาษาเขียน (สัมภาษณ์ C,17 ธันวาคม 2560,พระนครศรีอยุธยา) เพราะในโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการเรียนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์แต่อย่างใด การคงอยู่ของชาวเขมรในเวียดนาม การคงรักษาเอกลักษณ์ทางภาษา การนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท สัมพันธ์กับวิถีชีวิต การคงอยู่มรดกของบรรพชน ที่สืบมาแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ในเชิงวิถีทางศาสนาจะเป็นรูปแบบเดียวกัน แต่วิถีชีวิต การแต่งตัวและการดำเนินชีวิตมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เขมรก็นับถือศาสนาพุทธเหมือนหลายชนเผ่าในเวียดนามดังนั้นในชุมชนเขมร วัดวาอารามถือเป็นจุดสำคัญที่ไม่เพียงแต่เป็นศาสนสถานเท่านั้นหากยังเป็นโรงเรียนเพื่ออบรมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทั้งด้านการผลิต การดำเนินชีวิตวัฒนธรรมและการศึกษาของชาวท้องถิ่น นอกจากนี้วิถีชีวิตของเขมรกับความสัมพันธ์ทางศาสนายังมีอีกหลายกรณี อาทิ “บุญปีขึ้นใหม่” สงกรานต์แบบไทย ที่ในภาษาเขมรเรียกว่า “Boon Cho Cha Nam” หรือแซนโฌนตา ที่ปรากฏในเขมรถิ่นไทย (พระอธิการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่), 2554) บุญผซุ่มเบญ (Pchum Ben) ในเขมรกัมพูชา (John Holt Clifford,2012) และชะแมร์กรอม ในเวียดนาม ที่เป็นการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษในช่วงเดือนสิบ “สารทเดือนสิบ-บุญสารท” ตามคติวิถีเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงวิถีเอกลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์เขมรที่มีลักษณะผ่านความเชื่อและศาสนาในประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 6 สถาปัตยกรรม สิ่งสร้างศาสนสถานของวัดในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวเขมรในเวียดนามที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่วัดสมบุญวงศ์ จังหวัดตราวิญ ประเทศเวียดนาม (ภาพ : Phrapalad Somchai Damnoen, 22 ตุลาคม 2560)

5.เถรวาทกับลักษณะร่วมทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ขะแมร์กรอม (Khmer Krom) ในเวียดนาม มีสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันกับเขมรกัมพูชา จึงทำให้สำนึกต่อความเป็นเขมร เป็นเรื่องเดียวกัน สำนึกของความกั้นในประวัติศาสตร์ การตกเป็นผู้ถูกกระทำ การถูกรุกราน คุกคาม หรือการทำให้เป็นเวียดนามถูกสะท้อนคิดผ่านระบบคิดทางประวัติศาสตร์เดียวกัน ดังปรากฏในงานของ Shawn McHale (2013) เรื่อง Ethnicity, Violence, and Khmer-Vietnamese Relations: The Significance of the Lower Mekong Delta, 1757–1954” ที่สะท้อนความขัดกันในบริบททางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ที่สัมพันธ์กับการเสียดินแดนเขมรเช่นเดียวกับคนเขมรพนมเปญ ท่าทีและความขัดกันในอดีต จึงมีผลต่อท่าทีและความสัมพันธ์ของรัฐที่แสดงออกต่อเขมรเวียดนามด้วยเช่นกัน ทั้งความผูกพันทางศาสนาอันผูกโยงว่าด้วยชาติพันธุ์และสำนึกทางประวัติศาสตร์ แม้ภายหลังจะมีพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบเวียดนาม แต่ด้วยเหตุผลในเชิงการเมือง และนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลเวียดนาม การตั้งเถรวาทเวียดนามเมื่อ 70 ปีโดยประมาณ จึงมีความหมายเป็นการกลืนกลายและสร้างการมีส่วนร่วมในการนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทของเขมรในเวียดนาม แต่เงื่อนไขที่พบคือเถรวาทเวียดนามไม่ได้พูดภาษาเขมร หรือไม่ได้อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในปัจจุบันแม้จะมีเถรวาทเวียดนาม แต่ความสัมพันธ์ก็ไม่ได้แนบแน่น ต่อความเป็นเถรวาทร่วมกันแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลในทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ทั้งภาษาเขมรกับบาลีมีความใกล้เคียงและเป็นฐานทางวัฒนธรรมภาษาเขมรมากกว่าเมื่อเทียบกับภาษาเวียดนามที่มีฐานมาจากวัฒนธรรมจีน

ดังนั้นความแนบแน่นทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้เอกลักษณ์ของกัมพูชาที่มีพื้นถิ่นอยู่ในเวียดนามมีสำนึกในแบบที่ไม่ใช่เวียดนาม สะท้อนถึงค่านิยม และโลกทัศน์ของความเป็นเขมรมากกว่าเวียดนาม แม้จะพูดภาษาเวียดนาม ประกอบอาชีพ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภูมิศาสตร์เวียดนามก็ตาม การนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาติพันธุ์เขมรในเวียดนามจึงมีความหมายเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของชาติพันธุ์เขมรที่ผสมรวมกันจนเป็นเนื้อเดียวกัน

สรุป

การคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร นับเป็นภารกิจร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยมีพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่เป็นมรดกนับแต่แผ่นดินเดิมมาจนกระทั่งปัจจุบัน พระพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลี มีจารีตผสมร่วมกับภาษาเขมร ทำให้พระพุทธศาสนาเถรวาทชาติพันธุ์เขมรต่างจากเถรวาทแบบเวียดนามไปด้วย เถรวาทแบบเขมร โดยชาติพันธุ์ลูกหลานเขมร ที่พูด สวดท่องทำนองโดยมีที่มาจากภาษาเขมร ส่วนเถรวาทแบบเวียดนามสวดบาลีทำนองไทย รวมไปถึงใช้ภาษาเวียดนามในวิถีชีวิต เมื่อนับเป็นนิกายจึงถือว่าเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายแบบเวียดนาม จากบริบทของพระพุทธศาสนาผสมกับอัตลักษณ์ทางภาษา ค่านิยม วิถีชีวิต อาชีพ รวมไปถึงสำนักทางประวัติศาสตร์ ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน จึงสะท้อนถึงเอกลักษณ์ ตัวตน และค่านิยมในแบบเขมรมากกว่า รวมทั้งการรักษาสืบทอด โดยวัด พระภิกษุสงฆ์ ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ให้เป็นอัตลักษณ์ที่คงอยู่ของชาติพันธุ์เขมร โดยมีวัด พระสงฆ์ และการใช้ภาษาเขมรเป็นเครื่องมือ สื่อสารในวิถีชีวิต การใช้ภาษาบาลีในการสวดมนต์ และทำพิธีกรรมของพระสงฆ์ รวมทั้งภาษาบาลียังเป็นฐานของภาษาเขมร จึงทำให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาศาสตร์ในภาษาชีวิตเขมรด้วย นอกจากนี้วิถีทางวัฒนธรรม ประเพณียังกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับชาวเขมร เช่น บุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อและวิถีชีวิต เช่น บุญพุ่มเบญจ บุญกฐิน และอื่น ๆ ที่เนื่องด้วยความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงยังคงเป็นเอกลักษณ์และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการคงอยู่ของชาวเขมรในเวียดนามจนกระทั่งปัจจุบัน

Reference

พระอธิการช่วง ฉัฐโสภโณ (ตั้งอยู่). (2554).ศึกษาคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ (แชนโฌนตา) ของจังหวัดสุรินทร์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัดในชีวิตจิตใจของชนเผ่าเขมรในเวียดนาม, *Online* : Retrieved December 8, 2017, from <http://vovworld.vn/th>.

Brian L. Foster. (1971). Ethnic Identity of the Mons in Thailand. *Online*, Retrieved December 8, 2017, from http://www.siamese-heritage.org/jsspdf/1971/JSS_061_1i_Foster_EthnicIdentityOfMonsInThailand.pdf

Bischoff Roger. (1995). *Buddhism in Myanmar-A Short History*. Kandy, Sri Lanka: Buddhist Publication Society.

David Chandler. (2008). *History of Cambodia*. Fourth Edition. Philadelphia : Westview Press.

Dang Nghiem Van, Chu Thai Son and Luu Hung. (1993). *Ethnic Minorities in Vietnam*, Hanoi : The Gioi Publishers.

Gombrich, Richard . (1988). *Theravāda Buddhism: A Social History From Ancient Benares to Modern Colombo*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd.

- Holt, John Clifford (2012). *"Caring for the Dead Ritually in Cambodia"*. *Southeast Asian Studies*. Kyoto University.
- Irving Johnson. (2017). Movement and Identity Construction Amongst Kelantan's Thai Community. Harvard University . *Online* : Retrieved December 8, 2017, from http://www.unimuenster.de/Ethnologie/South_Thai/working_paper/Johnson_Kelantan.pdf.
- Keaw Suwatti. (2005). Documentary Biography of Sun Kuy : Heros of Khmer Krom. Information Service Ankoruri. (Khmer Language). *Online* : Retrieved December 8, 2017, from <https://mamprohok.files.wordpress.com/2015/01/e19e85e19f85e19ea0e19f92e19e9ce19eb6e19e99e2808be19e82e19ebbe19e99e2808b.pdf>
- Khmers Kampuchea-Krom Federation. (2010). Special Report on Torture against the Indigenous Khmer-Krom in Vietnam and Cambodia. *Online* : Retrieved December 8, 2017, from http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/KHM/INT_CAT_NGO_KHM_45_9426_E.pdf .
- KHMER KROM, *Online* : Retrieved December 8, 2017, from https://www.jrscambodia.org/publication/Brief/KhmerKrom_JRSCambodia_June13.pdf
- Khouth Sophak Chakrya and Mom Kunthear (2014). Krom march on missions. The Phom Penh Post : *online*, 22 July 2014. Retrieved December 8, 2017, from <http://www.phnompenhpost.com/national/krom-march-missions>
- Lay Long, Wat Chandarungsi, สัมภาษณ์ เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2560 ที่ วัดจันทรังษี Ho Chi Minh.
- Li Na Ni , Wat Phothivong Ho Chi Minh, สัมภาษณ์ เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2560, ที่ Hanio.
- Mae Chee Huynh Kim Lan (2010). A Study of Theravada Buddhism in Vietnam. M.A Thesis Nghia M. Vo; Chat V. Dang; Hien V. Ho (2008-08-29). *The Women of Vietnam*. Saigon Arts, Culture & Education Institute Forum. Outskirts Press.
- Nguyễn Sĩ Lâm, Kiến Trúc Chùa Khmer Nam Bộ Dưới Tác Động của Tư Tưởng và Kiến Trúc Phật Giáo Ấn Độ, "Architecture of Khmer Temple under Affection of Indian Buddhist Architecture and Thought", *M.A Thesis*, (HCMC: Architecture University, 2004).
- On the Margins Rights Abuses of Ethnic Khmer in Vietnam's Mekong Delta, *Online* : Retrieved December 8, 2017, from <https://www.hrw.org/report/2009/01/21/margins/rights-abuses-ethnic-khmer-vietnams-mekong-delta>
- Shawn McHale. (2013). Ethnicity, Violence, and Khmer-Vietnamese Relations: The Significance of the Lower Mekong Delta, 1757–1954. *The Journal of Asian Studies* / 72 (2), pp 367–390 . *Online* : Retrieved December 8, 2017, from http://journals.cambridge.org/abstract_S0021911813000016

- Stuart-Fox, William. (1985). *The Murderous Revolution: Life & Death in Pol Pot's Kampuchea*.
Alternative Publishing Co-Operative Limited.
- Taylor P. (2014) *The Khmer lands of Vietnam: environment, cosmology and
sovereignty*. National University of Singapore Press.
- Tai Thu Nguyen. (2008). *The History of Buddhism in Vietnam*. Vietnam : Institute of
Philosophy Vietnamese Academy of Social Sciences.
- Wayne A.Kennedy. (2000)..Religious Imagery at the Khmer Pagoda of Canada : The
Significance of Image for Education. *Thesis of Master Degree* : Concordia University.
Online : Retrieved December 8, 2017, from
http://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk1/tape3/PQDD_0018/MQ47865.pdf
- Zhou Dagan, (2001). *The Customs of Cambodia*, transl. by Michael Smithies.
Bangkok: The Siam Society,